

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Kuğu'nun Parlayan Yıldızı

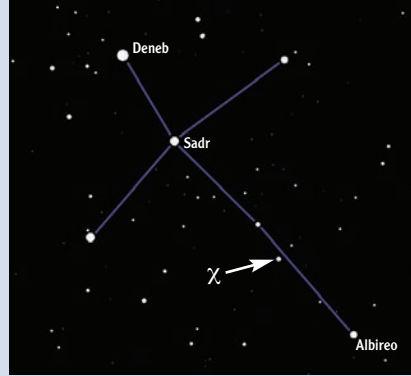
Zaman içinde parlaklığını değiştiren yıldızlara "değişen yıldız" deniyor. Elbette, yıldızların tümü milyarlarca yıl süren yaşamları boyunca parlaklıklarını belli ölçülerde değiştirirler. Ancak, değişen yıldızlar, bunu görece kısa dönemde yaparlar. Kiminin parlaklık değişim periyodu birkaç saat, kimininkiye birkaç yıldır. Yıldızların parlaklıklarındaki değişimler çeşitli nedenlerle olabilir. Bunların bazıları iç yapılarında meydana gelen değişimlerden, bazılarınkı yakınındaki başka yıldızla olan etkileşiminden, bazılarınkı de önden bir başka yıldızın geçmesiyle olur.

Özellikle amatör gökbilimciler bu günlerde bir yıldıza odaklanmış durumdadır. Özellikle Kuğu takımyıldızına aşina olanlar, Kuğu'nun boynunu simgeleyen yıldızın yanında, bu yıldızdan biraz daha parlak bir yıldız daha belirmediğini görebilirler. c (Chi) Cygni adı verilen bu yıldız, gökyüzünde bir parlayıp bir sönen, değişen bir yıldız. Aslında, gökbilimciler yaklaşık 300 yıldır bu yıldızın farkındalar.

c Cygni, Mira tipi bir değişen yıldız. Bu yıldızlar, en fazla 2 güneş kütlesinde, ömrünün son aşamasındaki yıldızlar. İç yapılarındaki dengesizlik nedeniyle, bir şişip inerler. Bu da, parlaklıklarında belirgin bir değişime yol açıyor. Mira tipi değişen yıldızların belirgin özelliklerinden biri, parlaklıklarındaki değişimin çok belirgin olması. Bir başka özellikleriyse periyotlarının uzun olması. Mira tipi değişenlerin periyotları birkaç ayla birkaç yıl arasında olabilir.

Periyodu 13.4 yıl olan c Cygni'nin parlaklığı genellikle 13 kadirle 5.2 kadir arasında değişiyor. Yani en sönük olduğu zamanlarda yıldızı görebilmek için büyük bir teleskop gerekiyor. En parlak olduğu zamanlardaysa çıplak gözle görülebiliyor. Gözlemler, c Cygni'nin parlaklığının biraz daha fazla ya da biraz daha düşük olabileceğini de gösteriyor. Nitekim, yıldızın parlaklığı 7 Ağustos'ta 3,8 kadire ulaştı. Yıldız, yakın zamanda hiç bu kadar parlak olmamıştı. c Cygni'nin en son 148 yıl önce bu parlaklığa ulaştığı sanılıyor.

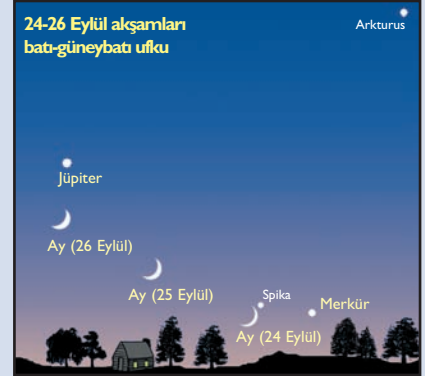
c Cygni, normal koşullarda Ağustos'un ortalarından başlayarak sönükleşecek. Ancak, Eylül başlarında yıldızın parlaklığında büyük bir düşüş olması beklenmiyor. O nedenle, Kuğu'nun boy-

nundaki bu yıldız rahatlıkla görebilirsiniz. İlerleyen haftalarda yıldız giderek sönükleşecek ve gözden kaybolacak.

Gezegenler ve Gök Olayları

Jüpiter, akşam gökyüzünün gözlenebilen tek gezegeni. Ayın başlarında, hava karardığında gü-

neybatı ufku üzerinde bulunuyor ve havanın kararmasından yaklaşık iki saat sonra batıyor. Ay sonunda, gezegenin gözlenebileceği süre iyice kısalıyor; gezegen bu sırada hava karardıktan yaklaşık bir saat sonra batı-güneybatı ufkundan batıyor.

Merkür ve Mars da akşam gökyüzünde yer alıyolar. Gezegenler, ayın ortalarında birbirlerine çok yakın görünür konumdadır. Ne var ki, Güneş battığında ufka çok yakın konumda bulduklarından, görülemiyorlar. Merkür, ayın sonunda yükselimini biraz artıracak. Çıplak gözle görmek zor olsa da, ayın son günlerinde, Güneş battıktan kısa bir süre sonra batı-güneybatı ufku üzerine bakan dürbünlü gözlemciler gezegeni seçebilirler. Merkür ve Başak takımyıldızının en parlak yıldızı Spika, 27 Eylül'de çok yakın görünür konumda olacaklar.

Geçen ay sabah gökyüzüne geçen Satürn, ay sonuna gelindiğinde 03:30 civarı doğuyor. Gezegeni görebilmek için, bu sırada doğu-kuzeydoğu ufku üzerine bakmak gerekiyor. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, gezegen batı ufku üzerinde iyice yükselmiş oluyor.

Venus, sabahları doğu ufku üzerinde. Ayın ilk günlerinde, artık Güneş'ten kısa bir süre önce doğduğu için, gözlenebileceği süre çok sınırlı.

Ay sonunda, gezegen sabah alacakaranlığı içinde doğuyor. Bu aydan başlayarak, gezegen bir süre sabah gökyüzünde görülemeyecek.

Ay, 7 Eylül'de dolunay, 14 Eylül'de sondördün, 22 Eylül'de yeniay, 30 Eylül'de ilkdördün hallerinde olacak.

1 Eylül saat 23:00, 15 Eylül saat 22:00, 30 Eylül saat 21:00'de gökyüzünün genel görünümü.